

Fakulteta za socialno delo

Usposabljanje zastopnika na področju duševnega
zdravja, Ljubljana, 23. 03. - 27.05.2010

**ZASTOPNIK V ZAKONU O DUŠEVNEM
ZDRAVJU – predstavitev profila**

dr. Suzana Oreški, 23. marec, 2010

Zakon o duševnem zdravju

1) Opredeljuje sistem in glavne izvajalce na področju zdravstvenega in socialnega varstva:

- izvajalci psihiatričnega zdravljenja
- izvajalci socialno varstvenih storitev
- izvajalci nadzorovane obravnave
- in izvajalci obravnave v skupnosti.

1.1 Novost:

- Izvajalci obravnave v skupnosti:
 - so razen že obstoječe mreže služb tudi nevladne organizacije s področja DZ
 - koordinator skupnostne obravnave
- Izvajalci nadzorovane obravnave v skupnosti:
 - izvajalci psihiatričnega zdravljenja
 - pravne in fizične osebe s koncesijo za opravljanje zdravstvene dejavnosti.

Zakon o duševnem zdravju

2) Določa postopke sprejema osebe:

- na zdravljenje v oddelek pod posebnim nadzorom psihiatrične bolnišnice,
- v obravnavo varovani oddelek socialno varstvenega zavoda
- v nadzorovano obravnavo
- v obravnavo v skupnosti.

3) Zagotavlja varstvo pravic oseb v postopkih obravnave in zdravljenju.

Varstvo pravic oseb po ZDZdr

- Zagotavljanje varstva pravic oseb v primerih:
 - osebe pridržane na zdravljenju v oddelku pod posebnim nadzorom;
 - obravnavi na varovanem oddelku socialno varstvenega zavoda,
 - pri nadzorovani obravnavi in
 - v nujnih primerih —————> odvedeni na zdravljenje (so že hospitalizirani)

Pravice osebe (12. člen)

- Osebi se v prej omenjenih postopkih obravnav in zdravljenjih zagotavlja:
 - spoštovanje človekovih pravic, temeljnih svoboščin, njene osebnosti, dostojanstva ter duševne in telesne celovitosti

PREDVSEM!

- **Pravica do dopisovanja, pošiljanja in sprejemanja pošilk (19. čl.)**
 - vsa pošta je utečena, vključno s pošilkami (hrana, denar, perilo, knjige idr) , nadzor takrat, če je ogrožena varnost osebe , drugih itn
 - pravico do sprejemanja pošte od državnih organov, organov lokalnih skupnosti, nosilcev javnih pooblastil in *se obračati nanje z vlogami za varstvo svojih pravic in pravnih v zaprtih kuvertah* (v času zdravljenja v PB ali v času obravnave v SVZ)

- **Pravica do sprejemanja obiskov (21. čl)**
 - v skladu s hišnim redom PB, SVZ
 - najmanj 2x tedensko najbližje in druge
 - v primernih prostorih
 - se prekinejo, če slabo vpliva na osebo, moti druge, ogrožena varnost osebe, drugih ali PB, SVZ.
- **Pravica do uporabe telefona (20. čl.)**
 - se omogoča, a stroške krije oseba sama

- **Pravica do gibanja (22. čl.)**
 - na oddelku pod posebnim nadzorom, v varovanem oddelku, v nadzorovani obravnavi
- **Pravica do zastopnika (23 in 24. čl.; lista zastopnikov na vidnem mestu)**
- Omenjene pravice se lahko po ZDZdr omejijo na predlog direktorja PB, SVZ v dveh dnevih od prejema predloga s sklepom odloči sodišče (nepravdni postopek).
- Sklep se vroči tudi zastopniku.

Naloge zastopnika pod ZDZdr (24. čl.)

- Informira, svetuje in daje konkretne usmeritve za uveljavljanje pravic (12.člen)
- Preverja , če se spoštujejo njene človekove pravic, temeljnih svoboščin, njene osebnosti, dostojanstva ter duševne in telesne celovitosti
- Preverja , če se vodi:
- **1. evidenca o omejevanju pravic (99. člen)**
 - vsebovala naziv PB, SVZ
 - osebno ime, EMŠO, šifro osebe, ki ji je bil izdan sklep o omejitvi pravic
 - navedba pravice, ki je bila omejena, razlog omejitve, čas trajanja omejitve

- **2. evidenca o uporabi posebnih varovalnih ukrepov (PVU) :**
 - se uporabljajo v oddelkih pod nadzorom in posebnih varovanih oddelkih
 - **ti pa so:**
 - telesno oviranje s pasovi in omejitev gibanja znotraj enega prostora (razlogi, tako kot v nujnih primerih hospitalizacija)
 - telesno oviranje s pasovi do največ - 4 ure, omejitev gibanja znotraj enega prostora - 12 ur)

- O uvedbi posebnega varovalnega ukrepa mora zdravnik v najkasneje 12 urah obvestiti direktorja, najbližjo osebo, odvetnika in zastopnika.
- Evidenca, ki jo morajo izvajalci tega ukrepa voditi vsebuje : razlog, namen, trajanje, nadzor (enako kot prej)

- **3. evidenca o posebnih metodah zdravljenja (100 čl.)**
 - PMZ (9 .čl.):
 - elektrokonvulzivna terapija,
 - hormonsko zdravljenje
 - psihotropna zdravila.
 - O njih odloča zdravniški konzilij (3 psihiatri, eden ni zaposlen v obstoječi PB, ni nikdar zdravil osebe)

- Za izvedbo (elektrokonvulzivnega in hormonskega) je potrebna:
- pisna privolitev osebe ali skrbnika,
- podano neodvisno mnenje o potrebnosti zdravljenja s strani psihatra, ki osebe ne zdravi
- ni drugih učinkovitih metod i
- nujno potrebno za zdravljenje osebe

Pravica do zastopnika

- Se uveljavlja v primerih, ko je osebi odvzeta svoboda gibanja in je že na zdravljenju (posebni nadzor) v obravnavi varovani oddelek), nadzorovani obravnavi.
- Sprejemni zdravnik in tisti, ki osebo sprejeme- osebo ustno in pisno pouči o pravicah po tem zakonu
- Seznam pravic, s seznamom zastopnikov , nj. kontaktov bo na vidnem mestu PB, SVZ.
- V primeru kršitev pravic uporabnikov zdravstvenih storitev pri izvajalkah zdravstvene dejavnosti —→ Zakon o pacientovih pravicah.

Varstvo pravic osebe v nujnih primerih

- Hospitalizacija brez privolitve osebe!
- Na podlagi napotnice izbranega osebnega zdravnika, psihiatra ali drugega zdravnika, ki je osebo pregledal
- Napotnica ne sme biti starejša od 3 dni, priloži se poročilo o zdravstvenem stanju osebe in navedejo razlogi o nujnosti sprejema
- Sprejemni zdravnik mora v 4 urah obvestiti o pridržanju: direktorja, najbližjo osebo, zastopnika, zakonitega zastopnika.
- Direktor takoj obvesti sodišče – ta pa izda sklep v 1 dnevu (postavi izvedenca in odvetnika ter osebo pouči o njenih pravicah)
- **Sodišče osebo zasliši v 1 dnevu** od izdaje sklepa na oddelku in jo zasliši v prisotnosti odvetnika, **zastopnika** in izvedenca. V 3 dnevih po obisku pa izda sklep (zadržanje, odpust, sprejem v varovani oddelek SVZ ali NO)

Možnosti za varovanje koristi in pravic osebe (103, 104 člen) :

- Zastopnik lahko **predlaga izvedbo upravnega nadzora** nad odreditvijo in izvedbo posebnega varovalnega ukrepa - predpisi iz zakonodaje s področja zdravstvene dejavnosti.
- **Predlaga inšpekcijski nadzor** nad delom izvajalcev psihiatričnega zdravljenja, izvaja Zdravstveni inšpektorat RS.
- Predlaga Inšpekcijski nadzor nad delom izvajalcev socialno varstvenih storitev izvaja socialna inšpekcija Inšpektorat RS za delo.
- Socialna inšpekcija izvaja **tudi inšpekcijski nadzor na predlog zastopnika** nad delom **izvajalcev obravnave v skupnosti v delu, ki** se nanaša na socialno varstvene storitve in programe.
- Kazenske določbe (105 člen -108 člen)

Zastopnik ima zagotovljen dostop!

- Psihiatrična bolnišnica mu mora zagotoviti prostor nemoteno delovanje (pisarno)
- Izvajalci programov in storitev za duševno zdravje mu morajo omogočiti dostop do osebe v vseh prostorih v katerih se izvajajo zdravljenje oz. obravnava

Kako uveljavljati pravico do zastopnika?

- Oseba si ga sama izbere s pisnim pooblastilom (izbere med tistimi, ki delujejo na območju postopka obravnave in zdravljenja)
- Zanja ga po pooblastilu izbere najbližja oseba. Oseba sama pove, kdo to je.
- V pisnem pooblastilu , **obrazec št. 1**, se oseba in zastopnik dogovorita o vsebini sodelovanja v okviru pooblastil , ki jih določa zakon in pravilnik
- Oseba ima pravico preklicati pooblastilo.
- PB mu mora zagotoviti prostor za delovanje.

Zastopnik kot birokrat?

- **NE! Spretnosti, znanja, veščine za delo z ljudmi!!!**
- **Vabilo k diskusiji!**
 - Osnovni cilji delovanja zastopnika je zaščita in uveljavljanje pravic in interesov uporabnikov služb duševnega zdravja
 - Zastopniku osnovni mandat podeljuje zakon.
 - Zastopnik nima posebnih pooblastil in ne more odločati o postopkih, a je **njegova naloga je, da postopke spremlja, nadzoruje in je na voljo osebam** v postopkih oziroma uporabnikom služb duševnega zdravja

- Ima mandat od osebe, ki jo zastopa in zagovarja.
- Poleg mandata oziroma pooblastila za zadeve predvidene z zakonom, lahko uporabnik zastopnika pooblastila za zastopanje in zagovarjanje tudi v drugih zadevah, ki so povezane z njegovim statusom ali obravnavo ali iz nje izhajajo